

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного факультету

І. С. Бондаренко

2023 року

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалавра
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
освітньо-професійна програма Середня освіта (Українська мова та література)

Укладач: Бакаленко Ірина Миколаївна,
кандидат педагогічних наук доцент,
доцент кафедри української літератури

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри української літератури

Протокол № 1
від «28» серпня 2023 р.
Завідувач кафедри
української літератури

 Н. В. Горбач

Ухвалено науково-методичною радою
філологічного факультету

Протокол № 1
від «05» вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради
філологічного факультету

 І. Л. Мацегора

Гарант освітньо-професійної програми
 Р. О. Христіанінова

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 – Освіта / Педагогіка	Нормативна Дисципліни професійної підготовки Рік підготовки	
Розділів – 2	Спеціальність 014 Середня освіта	2-й	4-й
Загальна кількість годин – 120 год.	Предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) Освітня програма Середня освіта (Українська мова і література)	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 7	Рівень вищої освіти: бакалаврський	28	6
		Практичні	
		14	6
		Самостійна робота	
		78	108
		Вид контролю	
		екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти освітньої програми «Середня освіта (українська мова і література)» курс методики викладання української мови має не лише навчально-прикладний характер і не обмежується розробкою практичних рекомендацій, необхідних для студентів педагогічних закладів освіти, а й спрямований на здійснення складнішого завдання – систематизацію теоретичних засад і обґрунтування практичних рекомендацій сучасної методики мови як педагогічної науки і як практичного керівництва в майбутній педагогічній діяльності.

Мета курсу полягає у формуванні професійних умінь та навичок майбутніх учителів-словесників, які покликані виховати національно свідому, духовно багату мовленнєву особистість,

яка володіє вміннями і навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися засобами рідної мови – її стилями, типами і жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Відповідно до поставленої мети **головними завданнями** методики викладання української мови є: сформувати у майбутніх вчителів-мовників національно свідоме ставлення до української мови як рідної і державної мови, розуміння її значення як предмета шкільного навчання і засобу вивчення інших курсів; озброювати студентів знаннями зі сфери української лінгводидактики, на основі яких вони могли б досягати свідомого і міцного засвоєння учнями програмового матеріалу з рідної (української) мови, ефективно організовувати навчальну діяльність школярів з цього предмету, формувати пізнавальну самостійність учнів; навчити майбутніх словесників самостійно працювати з науково-методичною літературою; стимулювати науково-методичну творчість студентів, прагнення вдосконалювати свою педагогічну освіту, прищеплювати творче ставлення до вчительської праці; апробувати отримані професійні знання і вміння під час проходження педагогічної практики.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **ЗНАТИ:**

– методологію й основні етапи становлення й розвитку методики викладання української мови;

- зміст і концепцію мовної освіти на сучасному етапі;
- етапи та особливості мовної освіти у школах різних типів;
- закономірності засвоєння української мови;
- принципи, методи та прийоми викладання мови;
- специфіку сучасного уроку української мови та його альтернативні моделі;
- критерії оцінювання знань, умінь та навичок учнів з мови;
- основи інформаційної культури студента-філолога;
- особливості проведення факультативної та позакласної роботи з української мови;
- якості та особливості мовленнєвої культури вчителя-словесника;
- різновиди усного мовлення вчителя-словесника та невербальні способи спілкування.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **УМІТИ:**

– здійснювати аналіз шкільних програм;

– аналізувати наукову та методичну літературу з метою використання її у процесі підготовки конспектів з мови;

– складати перспективне, календарно-тематичне та поурочне планування;

– проводити уроки з української мови в середніх і старших класах під час педагогічної практики;

– працювати з передовим методичним спадком, інтегрувати в урок мови нові інформаційні технології, сформувати власний індивідуальний стиль;

– виробити самостійне методичне бачення з вивчення обраного мовного матеріалу та практично застосовувати сформовані вміння та навички у майбутній педагогічній діяльності;

– володіти навичками виразного читання;

– писати курсові й дипломні роботи з проблем викладання української мови.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні досягти таких **компетентностей:**

Програмні компетентності		Результати навчання
Інтегральна	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі середньої освіти або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в галузі середньої освіти та у професійній діяльності <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – творчо, критично, аналітично добирати і використовувати сучасні методики і технології,

	характеризується комплексністю та невизначеністю умов	зокрема й інформаційні, задля досягнення навчальних і професійних цілей у галузі середньої освіти
Загальні	Здатність вчитися, вдосконалювати власне навчання і виконання, з високим рівнем автономності Навички роботи з інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел, передусім – за допомогою цифрових технологій) Критичне осмислення основних світоглядних теорій і принципів у навчанні та професійній діяльності	<i>Знати:</i> – державний стандарт та вимоги навчальної програми з української мови в загальноосвітніх навчальних закладах освіти; – традиційні і сучасні джерела інформації, можливості інформаційних і комунікаційних технологій у процесі вивчення української мови; – прийоми й методи аналізу мовного матеріалу. <i>Уміти:</i> – знаходити та використовувати джерела інформації про актуальні проблеми та основні тенденції розвитку мовознавства та методики викладання, критично осмислювати основні світоглядні теорії та принципи у навчанні та професійній діяльності, працювати з бібліотечними фондами, фаховими філологічними, педагогічними та психологічними виданнями; – реалізовувати державний стандарт і вимоги навчальної програми з української мови у професійній діяльності; – володіти основами професійної культури, бути здатним до підготовки та редагування текстів професійного змісту державною мовою.
	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію Навички роботи в команді	<i>Знати:</i> – теоретичні проблеми, пов’язані з вивченням української мови у загальноосвітніх закладах середньої освіти, перспективи удосконалення знань та особливості їх застосування в умовах зміни умов діяльності та професійних завдань у галузі середньої освіти <i>Уміти:</i> – в команді та самостійно з високим рівнем автономності виявляти, ставити та вирішувати фахові проблеми у галузі середньої освіти у процесі професійної діяльності; – формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями й вихованцями та їхніми батьками; – організувати співпрацю учнів і вихованців та ефективно працювати в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об’єднаннях)

Фахові	<p>Уміння застосовувати сучасні методики і освітні технології, в тому числі і інформаційні, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – сучасні методики і освітні технології, в тому числі і інформаційні, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – здатний реалізовувати державний стандарт і навчальні програми з української мови; – добирати сучасні методики і освітні технології, в тому числі і інформаційні, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах; – знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел (передусім – за допомогою цифрових технологій).
	<p>Дотримання етичних норм у комунікації з колегами, учнями й вихованцями та їхніми батьками</p> <p>Уміння організувати комунікацію учнів і вихованців</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – етичні норми як передумову виконання професійних обов'язків. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – діяти відповідно до етичних міркувань, соціально свідомо, коректно, із урахуванням різноманітності та мультикультурності у колективі; – здатний з дотриманням етичних норм формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями й вихованцями та їхніми батьками; – організовувати співпрацю учнів і вихованців та ефективно працювати в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).
	<p>Уміння обдумано обирати шляхи вирішення непередбачуваних проблем у професійній діяльності</p> <p>Відповідальність за забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочної діяльності</p> <p>Уміння створювати рівноправний і справедливий клімат, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від соціально-культурно-економічного контексту</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – методики і освітні технології, в тому числі і інформаційні, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – вільно користуватися системою методів, прийомів та засобів навчання, виконуючи різноманітні за складністю завдання в галузі середньої освіти <p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – виховні можливості та естетичну цінність творів літератури, їх зорієнтованість на суспільні цінності <p><i>Уміти:</i></p> <p>створювати рівноправний і справедливий клімат, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціальнокультурно-економічного контексту</p>

Міждисциплінарні зв'язки: Курс «Методика викладання української мови» є необхідною складовою частиною вивчення фахових дисциплін та спецкурсів, професійної та практичної підготовки студентів-філологів. Він дає можливість дати студентам ґрунтовні знання про основні закономірності вивчення української мови, найбільш доцільні принципи, методи, прийоми та технології навчання, сформулювати у них знання, вміння й навички викладання курсу української мови в середніх навчальних закладах усіх типів, творче методичне мислення й достатній рівень методичної компетенції.

Курс «Методика викладання української мови» тісно пов'язаний з філософією, естетикою, дидактикою, педагогікою, психологією, теорією та історією літератури та мовознавством. Взаємодія названих дисциплін у навчальному процесі створює наукове підґрунтя для досягнення знаннями, вміннями та навичками з методики мови. Зокрема дають можливість використовувати матеріали й дані зазначених наук не в повному обсязі, а лише необхідне, актуальне та ефективне для формування методичної компетентності майбутнього вчителя-словесника: виявляють сенс наукової діяльності; взаємодію наукової та інших сфер діяльності, тобто розглядають науку з точки зору практики, суспільства, культури, людини; вирішують завдання удосконалення, раціоналізації наукової діяльності; визначають шляхи вирішення проблем – опису та аналізу етапів наукового дослідження; аналізу мови науки; виявлення сфери використання окремих прийомів і методів (пояснення, доказ, експеримент); аналізу дослідницьких принципів, підходів, концепцій (редукціонізм, елементаризм, системний підхід та інші).

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Історія та теорія методики викладання української мови як науки

Тема 1. Методика викладання української мови як наука і навчальна дисципліна. Концепція мовної освіти на сучасному етапі. Становлення та розвиток методики викладання мови. Шляхи розвитку методики викладання української мови

Предмет і завдання методики. Концептуальні засади навчання української мови. Концепція мовної освіти. Державний стандарт мовної освіти в Україні. Рідна мова – основа інтелектуального і духовного розвитку особистості. Значення шкільного курсу української мови та його місце серед інших навчальних дисциплін. Мета й завдання української мови (рідної й нерідної) у шкільній освіті. Зміст і принципи побудови шкільного курсу. Лінгвістичні основи навчання української мови. Основні умови навчання української мови. Комунікативне спрямування у навчанні української мови. Основні аспекти навчання мови в середній школі.

Зародження методики викладання мови. Розвиток методики викладання словесності в ХІХ ст. (вклад українських письменників у справу розвитку методики викладання української мови, створення шкільних підручників українською мовою, «Буквар» Тараса Шевченка, система мовної освіти С. Русовою, педагогічна діяльність Ф. Буслаєва, В. Стоюніна, І. Срезневського, К. Ушинського, В. Водовозова, В. Острогорського та інших). Становлення української методики викладання мови в ХХ ст. (методичні концепції Л. Булаховського, С. Чавдарова, В. Масальського, А. Медушевського, М. Шкільника, М. Тищенко, І. Синиці, М. Бардаш, О. Беляєва та інших). Актуальні проблеми сучасної методики викладання мови в школі: загальні питання викладання мови в школі, посилення виховної функції уроків мови, підвищення розвивальної функції навчання засобами мистецтва слова, удосконалення форм і методів викладання мови в школі.

Тема 2. Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах

Зміст і принципи побудови курсу «Рідна мова». Основні етапи вивчення української мови. Варіативність структури і змісту курсу «Рідна мова» в 5-9 і в 10-11 класах. Поглиблений курс української мови. Факультативні та спеціальні курси української мови. Принципи побудови шкільних підручників. Особливості навчання української мови у школах з російською мовою викладання.

Тема 3. Закономірності навчання української мови. Психологічні та дидактичні основи навчання мови

Зв'язок методики навчання мови з психологією і дидактикою. Реалізація зв'язку мови (мовлення) і мислення в навчальному процесі. Мовленнєва діяльність та її компоненти. Основні психічні процеси під час навчання мови. Мотиви учіння. Рівні сприймання мовного матеріалу. Мовні та мовленнєві уміння і навички. Закономірності навчання української мови. Психологічні та дидактичні основи навчання української мови. Міжпредметні зв'язки та інтегроване навчання. Принципи навчання мови.

Тема 4. Технологія навчання української мови

Технологія навчання мови. Методи і прийоми навчання української мови. Характеристика методів навчання. Програмоване навчання. Комп'ютеризоване навчання. Інтерактивні методи навчання. Системний підхід у навчанні мови. Проблемність у навчанні. Вивчення програмового матеріалу укрупненими частинами. Засоби навчання.

Тема 5. Теорія і практика сучасного уроку мови. Специфіка уроку української мови

Проблема уроку в сучасній лінгводидактиці. Класифікація уроків. Особливості структури уроку мови. Технологія сучасного уроку мови. Нетрадиційні (нестандартні) уроки. Планування уроків мови та підготовка до них. Спостереження й аналіз уроку.

Сучасне науково-методичне уявлення про урок української мови та його альтернативні моделі. Типології класно-урочних форм з мови (концепції С. Чавдарова, О. Петровської, Є. Дмитровського, В. Онищука, О. Текучова, М. Махмутова, М. Успенського, М. Позднякова, П. Афанасьєва, О. Біляєва, М. Баранова та інших). Нові підходи до класифікації уроків мови. Сучасний урок мови в школі: умови вдосконалення уроку мови; методична специфіка уроку мови; основні вимоги до сучасного уроку мови. Структура уроку мови, ланцюжок навчальних ситуацій: традиційна структура (чотиричленна) й поетапна. Особливості структури кожного типу уроку. Нестандартні уроки та методика їх проведення. Ефективність уроку в кабінеті мови.

Тема 6. Сучасний учитель мови

Вимоги до вчителя мови: учитель словесності як предметник, як вихователь, як людина; самоаналіз учителя; пам'ятка учителя мови; напрямки мовознавчо-методичного пошуку. Планування роботи вчителя мови: планування програмового матеріалу; методичне об'єднання вчителів-словесників; школи передового педагогічного досвіду; облік праці та звітність учителя мови. Система діяльності вчителя-словесника: наукова організація праці (НОП), конструкторська діяльність, творчий характер фаху, технологія новаторства, участь учителя-словесника в педагогічному експерименті з методики мови; громадсько-політична діяльність вчителя-словесника, його місце і роль в житті суспільства. Удосконалення кваліфікації й підвищення майстерності вчителя мови; вивчення, узагальнення й поширення передового досвіду вчителя-словесника; самоосвіта вчителя мови; науковий аналіз роботи та методична допомога вчителю. Інноваційні технології викладання української мови: дидактична евристика, інтерактивне навчання, сугестопедична навчальна система, концентроване навчання, текстотворення, комп'ютерні технології, продуктивне навчання, модульно-розвивальна система навчання як одна із форм ведення діалогу «текст – учень – учитель». Технічні засоби на мовних заняттях: діафільми та діапозитиви, навчальні кінофільми, звукові посібники, телебачення, мультимедійний комп'ютер, Internet.

Розділ 2. Особливості засвоєння лінгвістичної теорії

Тема 7. Методика навчання фонетики, графіки, орфоєпії

Аналіз змісту розділів «Фонетика», «Графіка» та «Орфоєпія» в чинних програмах і підручниках з рідної мови. Прийоми формування в учнів орфоєпічних дій. Шляхи подолання фонетичних діалектизмів у мовленні учнів. Попередження помилок, викликаних явищем інтерференції.

Прийоми з'ясування співвідношення між вимовою і написанням у словах. Робота з довідковою літературою. Значення писемного мовлення в житті суспільства. Відмінності у засобах вираження та сприймання усної й писемної форм мовлення. Особливості роботи над розділом «Графіка» в середніх та старших класах. Моделювання структури і змісту різнотипних уроків вивчення фонетики й орфоєпії.

Тема 8. Особливості вивчення лексикології та фразеології, будови слова та словотвору

Психологічні, лінгвістичні, методичні засади навчання лексикології й фразеології, будови слова та словотвору. Мета й завдання навчання розділів «Лексикологія», «Фразеологія», «Будова слова» та «Словотвір». Зміст шкільного курсу лексикології й фразеології, будови слова та словотвору. Аналіз чинних програм щодо вивчення зазначених розділів. Принципи методики лексикології й фразеології, будови слова та словотвору. Своєрідність використання методів, прийомів та засобів навчання мови на уроках лексикології й фразеології, будови слова та словотвору. Шляхи подолання труднощів засвоєння учнями лексичної системи української мови та у виділенні морфем. Особливості методики фразеології. Система тренувальних прав з лексикології та фразеології, будови слова та словотвору.

Тема 9. Особливості вивчення морфології та синтаксису

Лінгвістичні основи методики вивчення морфології та синтаксису в школі. Значення, завдання і зміст вивчення морфології та синтаксису в шкільному курсі. Лінгводидактичні та власне методичні принципи навчання морфології та синтаксису. Методи, прийоми та засоби теоретично-практичного вивчення морфології та синтаксису. Вивчення морфології та синтаксису у зв'язку з іншими розділами мовознавства. Робота з розвитку зв'язного мовлення учнів на різних етапах засвоєння морфологічної та синтаксичної теорій. Шляхи подолання труднощів у вивченні частин мови та синтаксичних одиниць.

Тема 10. Методика навчання орфографії

Орфографія в шкільному курсі української мови (зміст, мета, завдання). Основні напрями розвитку методики навчання орфографії. Граматичний і антиграматичний напрямки. Орфографія в радянській школі. Загальні принципи навчання орфографії. Свідомість і автоматизм у процесі оволодіння правописом. Роль граматики, орфографічних правил, читання під час вивчення орфографії. Принципи українського правопису, залежність від них навчання орфографії. Поняття про орфограму. Основні правописні терміни. Методи й прийоми навчання орфографії. Система орфографічних вправ і види робіт у навчанні орфографії. Наочність на уроках орфографії. Робота над формуванням орфографічних навичок. Подолання помилок інтерферентного характеру.

Тема 11. Методика навчання пунктуації

Місце і значення розділу «Пунктуація» в шкільному курсі мови. Завдання пунктуації відповідно до вимог чинних програм. Урахування принципів пунктуації в реалізації навчальних завдань. Методичні прийоми навчання пунктуації. Види тренувальних вправ з пунктуації. Бібліографічний огляд праць з проблем пунктуації.

Тема 12. Словникова робота на уроках української мови

Лінгводидактичні основи словникової роботи. Зміст і форми словникової роботи. Словникові вправи. Лексична робота на уроках граматики. Робота над словом на уроках мови та інших предметів. Робота зі словниками. Формування лексичних умінь і навичок.

Тема 13. Робота із розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнєва змістова лінія)

Основні напрями роботи з розвитку мовлення і принципи мовленнєвої підготовки учнів. Мовленнєвознавчі поняття і шляхи їх засвоєння. Ознайомлення з мовленнєвими нормами та комунікативними якостями мовлення. Характеристика мовлення учнів: види, форми й типи мовлення. Удосконалення рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Аудіювання, читання.

Робота над продуктивними видами мовленнєвої діяльності. Говоріння, письмо. Джерела й методичні прийоми роботи з розвитку мовлення. Диференційована система робіт з розвитку зв'язного мовлення: проблема класифікації; система письмових робіт; види творчих робіт; варіативність системи; формування вмінь і навичок з розвитку мовлення. Види вправ з розвитку писемного мовлення учнів середніх класів: репродуктивні; репродуктивно-оцінні; твори різних жанрів; твори й перекази. Твори в старших класах: вимоги до учнівських творів; підготовка учнів до написання твору. Види переказів. Помилки в мовленні учнів.

Тема 14. Основні напрями роботи зі стилістики та риторики

Предмет і завдання шкільної стилістики. Функціонально-стилістичне спрямування у вивченні мови. Робота зі стилістики в початковій школі. Опрацювання стилів мовлення у 5-7 класах. Узагальнення і систематизація знань зі стилістики. Формування стилістичних умінь та навичок. Стилістичні вправи. Елементи риторики в 5-9 класах. Уроки риторики в старших класах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с. р.		л	п	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Розділ 1. Історія та теорія методики викладання української мови як науки								
Тема 1. Методика викладання української мови як наука і навчальна дисципліна. Концепція мовної освіти на сучасному етапі. Становлення та розвиток методики викладання мови. Шляхи розвитку методики української мови	8	2	-	6	6	-	-	6
Тема 2. Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах	14	2	2	10	14	1	1	12
Тема 3. Закономірності навчання української мови. Психологічні та дидактичні основи навчання мови	4	2	2	-	3	1	2	-
Тема 4. Технологія навчання української мови.	12	2	2	8	12	1	1	10
Тема 5. Теорія і практика сучасного уроку мови. Специфіка уроку української мови.	20	2	2	16	21	1	-	20
Тема 6. Сучасний учитель мови	8	2	-	6	10	-	-	10
Разом за розділом 1	66	12	8	46	66	4	4	58

Розділ 2. Особливості засвоєння лінгвістичної теорії								
Тема 7. Методика навчання фонетики, графіки, орфоєпії	8	2	-	6	10	-	-	10
Тема 8. Особливості вивчення лексикології та фразеології, будови слова та словотвору	2	2	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Особливості вивчення морфології та синтаксису	4	2	2	-	2	1	1	-
Тема 10. Методика навчання орфографії	9	2	1	6	11	-	1	10
Тема 11. Методика навчання пунктуації	9	2	1	6	10	-	-	10
Тема 12. Словникова робота на уроках української мови	2	2	-	-	-	-	-	-
Тема 13. Робота із розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнєва змістова лінія)	12	2	2	8	11	1	-	10
Тема 14. Основні напрями роботи зі стилістики та риторики	8	2	-	6	10	-	-	10
Разом за розділом 2	54	16	6	32	54	2	2	50
Усього годин	120	28	14	78	120	6	6	108

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Методика викладання української мови як наука і навчальна дисципліна. Концепція мовної освіти на сучасному етапі. Становлення та розвиток методики викладання мови. Шляхи розвитку методики викладання української мови	2	-
3	Тема 2. Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах	2	1
4	Тема 3. Закономірності навчання української мови. Психологічні та дидактичні основи навчання мови	2	1
5	Тема 4. Технологія навчання української мови	2	1
6	Тема 5. Теорія і практика сучасного уроку мови. Специфіка уроку української мови	2	1
8	Тема 6. Сучасний учитель мови	2	-
9	Тема 7. Методика навчання фонетики, графіки, орфоєпії	2	-
10	Тема 8. Особливості вивчення лексикології та фразеології, будови слова та словотвору	2	-
11	Тема 9. Особливості вивчення морфології та синтаксису	2	1
12	Тема 10. Методика навчання орфографії	2	-
13	Тема 11. Методика навчання пунктуації	2	-

14	Тема 12. Словникова робота на уроках української мови	2	-
15	Тема 13. Робота із розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнева змістова лінія)	2	1
16	Тема 14. Основні напрями роботи зі стилістики та риторики	2	-
	Разом	28	6

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Програма і підручники з української мови. Планування навчального матеріалу з української мови	2	1
2	Психологічні й дидактичні основи навчання української мови. Методи, прийоми та засоби викладання української мови в школі	2	1
3	Проблема типології уроків української мови. Сучасний урок української мови, його структурні елементи. Особливості технології сучасного уроку української мови.	2	1
4	Інноваційні технології навчання у процесі вивчення української мови	2	1
5	Загальні питання вивчення граматики. Особливості вивчення морфології та синтаксису	2	1
6	Методика формування в учнів орфографічних та пунктуаційних навичок. Види диктантів та методика їх проведення	2	1
7	Підготовка до уроків розвитку зв'язного мовлення в процесі вивчення мови в школі	2	-
	Разом	14	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Методика викладання української мови як наука і навчальна дисципліна. Концепція мовної освіти на сучасному етапі <i>Здійняти аналіз методичної періодики, скласти системний коментар одного з видань за рік</i> <i>За матеріалами методичної періодики проаналізувати методичну розробку уроку української мови, обґрунтувавши доцільність методів, прийомів та видів роботи</i>	6	6
2	Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах <i>Календарно-тематичне планування уроків української мови</i>	4	6
3	Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах <i>Рецензія шкільного підручника з української мови</i>	6	6
4	Теорія і практика сучасного уроку мови <i>План-конспект уроку української мови</i> <i>Представити обладнання одного з уроків української мови</i>	8	10
5	Теорія і практика сучасного уроку мови <i>Розгорнутий конспект уроку української мови</i> <i>Використання інноваційних технологій навчання на уроках</i>	8	10

	<i>української мови</i>		
6	Методика навчання фонетики, графіки, орфоєпії <i>Моделювання структури і змісту різнотипних уроків вивчення фонетики й орфоєпії</i>	6	10
7	Методика навчання орфографії <i>Система орфографічних вправ і види робіт у навчанні орфографії</i>	6	10
8	Методика навчання пунктуації <i>Добір текстів для проведення диктантів та переказів</i>	6	10
9	Робота із розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнєва змістова лінія) <i>Критерії і норми оцінювання письмових робіт з української мови</i>	8	10
10	Теорія і практика сучасного уроку мови <i>Аналіз уроку української мови</i> <i>Користуючись схемою аналізу уроку, проаналізувати відвіданий у школі урок мови</i>	8	10
11	Сучасний учитель мови <i>Форми позакласної роботи з мови</i> <i>Факультативні заняття з мови</i>	6	10
12	Основні напрями роботи зі стилістики та риторики <i>Елементи риторики в 5-9 класах. Уроки риторики в старших класах</i> <i>Методика удосконалення мовних знань, умінь і навичок з мови та культури мовлення учнів старших класів</i>	6	10
	Разом	78	108

8. Види контролю і система накопичення балів

Навчальні досягнення з дисципліни оцінюються за кредитно-трансферною системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100. Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної послідовності.

Вивчення дисципліни «Методика викладання української мови» передбачає такі види контролю: усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування; письмовий контроль у вигляді контрольних робіт, самостійних письмових робіт, виконання індивідуальних та аудиторних завдань, поточного тестування, індивідуальне проектне завдання.

№	Види контрольних заходів /кількість контрольних заходів/ кількість балів	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
Розділ 1				
1	Підготовка, презентація й обговорення теоретичних питань та виконання завдань самостійної роботи на практичному занятті	4	0-5	20
2	Письмове виконання тестових/практичних завдань до Розділу 1: Теми 1-7 (за умови виконання тесту / практичного завдання не менше ніж на 85%)	1	0-10	10
Усього за Розділом 1		5		30

Розділ 2				
5	Підготовка, презентація й обговорення теоретичних питань та виконання завдань самостійної роботи на практичному занятті	3	0-6	18
6	Письмове виконання тестових/практичних завдань до Розділу 2: Теми 8-14 (за умови виконання тесту / практичного завдання не менше ніж на 85%)	1	0-12	12
Усього за Розділом 2		5		30
9	Підсумковий контроль у вигляді усного екзамену за білетами та виконання практичного завдання (індивідуальне проектне завдання)	1	Відповіді на питання білета 2*10=20 Інд. проектне завдання 20 0-40	40
Усього		11		100

Система накопичення балів, які може отримати студент, базується на таких критеріях:

1. Розкриття теоретичного матеріалу – від 0 до 1 бала:

– **1 бал** ставиться, якщо студент: ґрунтовно і повно викладає матеріал; виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені; викладає матеріал послідовно й правильно з точки зору норм сучасної літературної мови; відповідь відзначається багатством словникового запасу, точністю використання морфологічних категорій і синтаксичних конструкцій; досягнута стильова єдність і виразність тексту завдання. Загалом допускається один недолік у змісті і один мовленнєвий недолік, одна граматична помилка;

– **0,75 бала** ставиться, якщо студент, висвітлюючи питання, дає відповідь, що задовольняє ті ж попередні вимоги, але допускає деякі помилки, які сам виправляє, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні, а саме: зміст викладеного матеріалу в основному достовірний, але є деякі фактичні неточності; є незначні порушення у послідовності викладу думок; лексична і граматична будова мовлення загалом досить різноманітна; стиль відповіді відзначається достатньою виразністю. У цілому допускається не більше двох недоліків у змісті і не більше трьох мовленнєвих недоліків; не більше двох граматичних помилок;

– **0,5 бала** ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень теми, але викладає матеріал не досить повно і допускає фактичні неточності і помилки у формуванні відповіді; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; має незначний словниковий запас, використовує одноманітні синтаксичні конструкції; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні. Загалом допускається: не більше чотирьох недоліків у змісті та п'яти мовленнєвих недоліків; не більше чотирьох граматичних помилок;

– **0 балів** ставиться, якщо студент не знає більшої частини вивченого матеріалу; допускає у формулюванні речень помилки, що спотворюють зміст відповіді; допускає багато фактичних неточностей; порушує послідовність викладу думок; має обмежений словниковий запас; часто трапляються випадки неправильного слововживання; не розуміє суті поставлених додаткових запитань.

2. Виконання практичного завдання, самостійної письмової аудиторної роботи – від 0 до 4 балів:

– **4 бали** ставиться, якщо студент виконав завдання без жодної помилки;

– **3 бала** ставиться, якщо студент допустив 1-2 помилки;

– **2 бала** ставиться, якщо студент допустив 3-4 помилки;

– **1 бал** ставиться, якщо студент допустив 5-6 помилок.

3. Критерії оцінювання контрольних заходів.

Підсумковий контроль передбачає відповідь на 2 питання (теоретичне та аналітичне) в екзаменаційному білеті, кожне з яких оцінюється в 10 балів, та презентацію індивідуального проектного завдання, яке оцінюється 20 балами.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

«відмінно»: ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь;

– «добре»: ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань, але у відповіді студента наявні незначні помилки;

– «задовільно»: ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача;

– «незадовільно»: виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 324 с.
2. Беляєв О. М., Мельничайко В. Я., Пентилюк М. І., Передрій Г. Р. Методика вивчення української мови в школі. Київ : Радянська школа, 1987. 137 с.
3. Беляєв О. М. Сучасний урок української мови. Київ : Радянська школа, 1981. 176 с.

4. Беляєв О. М., Симоненкова Л. М., Скуратівський Л. В., Шелехова Г. Т. Навчання української мови в 10–11 класах: Посібник для вчителя. Київ : Освіта, 1998. 143 с.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 261 с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
7. Дороз В. Ф. Методика викладання української мови: навч. пос. / В. Ф. Дороз. Київ : Центр навч. літ-ри, 2008. 176 с.
8. Дорошенко С. І. Методика викладання української мови в школі / С. І. Дорошенко, М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко та ін. Київ : Вища школа, 1992. 234 с.
9. Капська А. Й. Педагогіка живого слова: навчально-методичний посібник. / А. Й. Капська. Київ : ІЗМН, 1997. 140 с.
10. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. Київ : Ленвіт, 2000. 272 с.
11. Короткий термінологічний словник з інноваційних педагогічних технологій. URL : http://ualib.com.ua/br_6601.html
12. Кочан Н. І., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів, 2002. 249 с.
13. Методика вивчення української мови в школі. / За ред. О. М. Біляєва. Київ : Вища школа, 1987. 286 с.
14. Методичні рекомендації щодо вивчення української мови у 2019-2020 н.р. URL : <https://classroom.google.com/c/MjM4NzE1Mzg2Nzla/a/NjAxOTc0ODY4OTNa/details>
15. Методика викладання української мови в середній школі / За ред.. І. С. Олійника. Київ : Вища школа, 1989. 386 с.
16. Методика ігрових занять: Навчальний посібник / П. М. Олійник, Р. Р. Балан, О. Ф. Вербило та ін. / За ред. П. М. Олійника. Київ : Вища шк., 1992. 213 с.
17. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах. / За ред. М. І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2000. 302 с.
18. Остапенко Н. М. Технологія сучасного уроку рідної мови: навчальний посібник. Київ: Академія, 2011. 248 с.
19. Плиско К. М. Принципи, методи і форми навчання української мови. Харків: Основа, 1995. 240 с.
20. Потапенко О. І., Потапенко Г. І. Методика викладання української мови. Навчальний посібник. Київ : Вища школа, 1992. 126 с.
21. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика. Київ : Вежа, 1994. 240 с.
22. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навчально-методичний посібник. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 320 с.
23. Словник довідник з української лінгводидактики : навчальний посібник / За ред. М. І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.

Додаткова

1. Беляєв О. М. Методика мови як наука. *Дивослово*. 2002. С.20–50.
2. Варзацька Л., Дворецька Л. Види мовних завдань у структурі інтегрованого уроку рідної мови і мовлення в 5 класі. *Українська мова і література в школі*. 2004. № 4. С.4–7.
3. Голуб Н., Дяченко Н., Остапенко В., Шляхова В. Технологія сучасного уроку рідної мови. Черкаси : Відлуння, 1999. 148 с.
4. Гуманітарні технології. Київ : Видавничий дім «КМ Academia», 1994. 243 с.
5. Дмитровський Є. М. Методика викладання української мови в середній школі. Київ : Радянська школа, 1965. 278 с.
6. Довга О. М. Як писати твір: методичний посібник. Київ : Просвіта, 1997. 158 с.
7. Донченко Т. К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови. Київ : Радянська школа, 1995. 251 с.
8. Забашта Л. Узагальнення й систематизація знань з української мови. 10 клас. Київ : Освіта, 1991. 168 с.
9. Кабінет української мови у середньому і вищому навчальному закладі: Навчальний посібник / За заг. ред. М. М. Духовної. Київ : Радянська школа, 1995. 76 с.
10. Методика викладання української мови в середній школі / За ред. С. Х. Чавдарова і В. І. Масальського. Київ : Радянська школа, 1962. 265 с.
11. Падалка О. С. Педагогічні технології. Київ : Українська енциклопедія. 1995. 298 с.